

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 14 ΙΟΥΝΙΟΥ 2017
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΧΗΜΕΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

A.1 δ   **A.2** γ   **A.3** α   **A.4** β   **A.5** δ

ΘΕΜΑ Β

B.1 α) $R_F < R_{Na} < R_K$

Το F έχει τη μικρότερη ατομική ακτίνα (2 στιβάδες) αφού ανήκει στη 2^η περίοδο)

Το K έχει τη μεγαλύτερη ατομική ακτίνα (4 στιβάδες)

Το Na βρίσκεται ενδιάμεσα (3 στιβάδες)

β) Από τη θέση του στον Π.Π. βλέπουμε ότι ο ατομικός αριθμός του Cr είναι 24, ενώ του Fe είναι 26

Για το Cr: $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^5 4s^1$

Η δομή $3d^5 4s^1$ είναι σταθερότερη από την $3d^4 4s^2$ και προτιμάται, γιατί όταν η d υποστιβάδα είναι ημισυμπληρωμένη (d^5) ή πλήρως συμπληρωμένη (d^{10}) έχει χαμηλότερη ενέργεια και συνεπώς σταθερότερη δομή. Έτσι αφαιρείται ένα ηλεκτρόνιο από την 4s υποστιβάδα και ημισυμπληρώνει την 3d.

Για το Fe²⁺: $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^6$

Από το ουδέτερο άτομο του Fe:

$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^6 4s^2$ αφαιρούνται τα δύο ηλεκτρόνια της 4s υποστιβάδας (ηλεκτρόνια σθένους).

γ) Στα στοιχεία H, F και Cl.

Αιτιολόγηση:

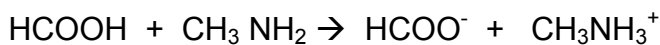
i) Τα F, Cl ως αλογόνα, έχουν τη δομή $\dots ns^2 np^5$. Έτσι το ανιόν τους έχει δομή $\dots ns^2 np^6$, ίδια με αυτή του πλησιέστερου ευγενούς αερίου.

ii) Το H⁺ με δομή $1s^2$ αποκτά και αυτό δομή του He.

B.2 α) $HCOOH + CH_3NH_2 \rightarrow HCOONH_3CH_3$
ουδέτερο διάλυμα

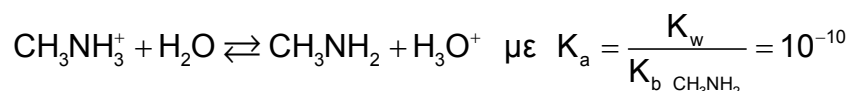
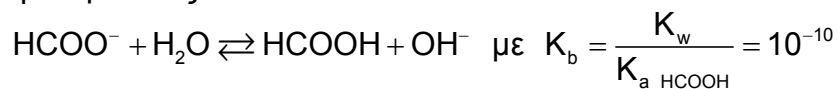
Αιτιολόγηση

Το $HCOONH_3CH_3$ (μεθανικό μεθυλαμμώνιο) δίσταται πλήρως, ως άλας

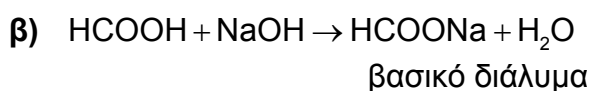

Αρχικά	C	-	-
Τελικά	-	C	C

Με νερό αντιδρούν και τα δύο ιόντα, αφού προέρχονται από ασθενείς ηλεκτρολύτες.

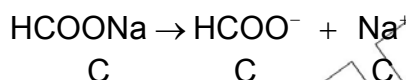

Αφού $K_{b(\text{HCOO}^-)} = K_{a(\text{CH}_3\text{NH}_3^+)}$ και τα δύο ιόντα έχουν την ίδια αρχική συγκέντρωση, θα δώσουν τελικά $[\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{OH}^-]$, δηλαδή **ουδέτερο διάλυμα**

Αιτιολόγηση:

Ομοίως, η διάσταση του HCOONa δίνει

Από τα δύο ιόντα, το Na^+ δεν αντιδρά με H_2O , αφού προέρχεται από το NaOH , που είναι ισχυρή βάση.

Αντιθέτως, το HCOO^- αντιδρά με το H_2O , ως συζυγής βάση του ασθενούς οξέος HCOOH .

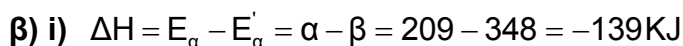
Προκύπτει λοιπόν **βασικό διάλυμα**

B.3 Το διάγραμμα (ii) είναι το σωστό

Αιτιολόγηση:

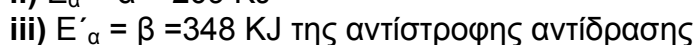
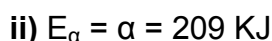
Από το νόμο του Ostwald στην προσεγγιστική του μορφή $\alpha = \sqrt{\frac{K_a}{C}}$, η αύξηση της συγκέντρωσης C του οξέος μειώνει τον βαθμό ιοντισμού.

B.4 α) Η αντίδραση είναι εξώθερμη, αφού η ενθαλπία των προϊόντων είναι μικρότερη από αυτή των αντιδρώντων. Έτσι $\Delta H = H_{\text{πρ}} - H_{\text{αυτ}} < 0$

Αιτιολόγηση:

Αν E είναι η ενέργεια του ενεργοποιημένου συμπλόκου (στην κορυφή της καμπύλης), ισχύει $\Delta H = H_{\text{πρ}} - H_{\text{αυτ}} = (E - \beta) - (E - \alpha) = \alpha - \beta$ όπου α, β οι ενέργειες ενεργοποίησης των αντιδράσεων με φορά προς τα δεξιά και αριστερά αντίστοιχα.

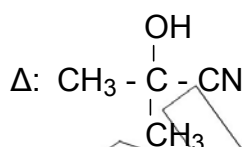
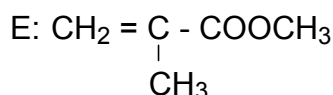
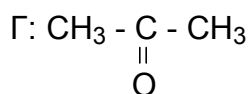
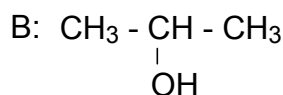
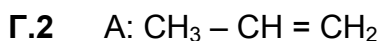
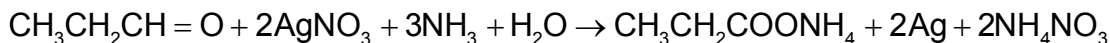

ΘΕΜΑ Γ

- Γ.1** Η ένωση $C_nH_{2n}O$ αντιστοιχεί σε κορεσμένη μονοσθενή αλδεΐδη ή κετόνη. Αφού αντιδρά με αμμωνιακό διάλυμα $AgNO_3$ (αντιδραστήριο Tollens) είναι αλδεΐδη και όχι κετόνη.

$$M_r = 58 \Rightarrow 12n + 2n + 16 = 58 \Rightarrow n = 3$$

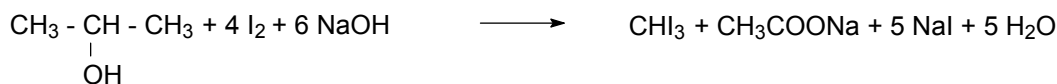
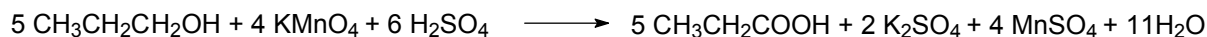
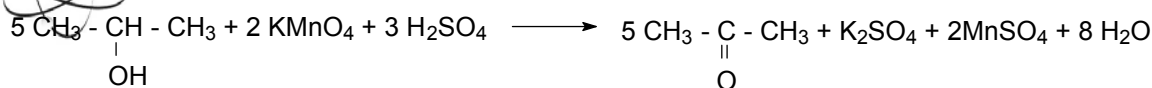
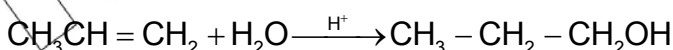
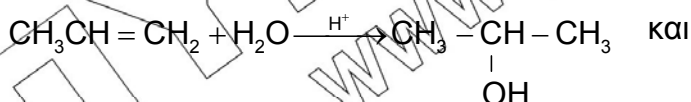
Άρα ο Μοριακός τύπος είναι C_3H_6O και ο Συντακτικός τύπος $CH_3 - CH_2 - CH = O$ προπανάλη. Η εξίσωση της αντίδρασης είναι:

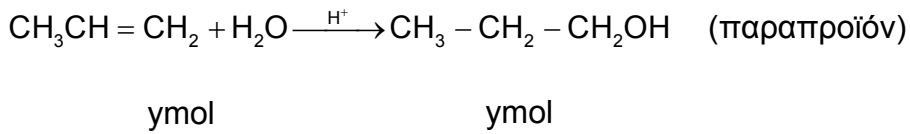
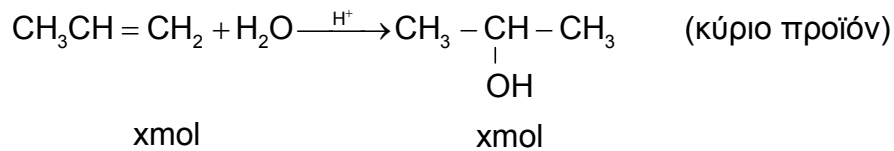
Γ.3 $M_r C_3H_6 = 3 \cdot 12 + 6 = 42$

$$n_{C_3H_6} = \frac{m}{M_r} = \frac{6,3}{42} = 0,15 \text{ mol}$$

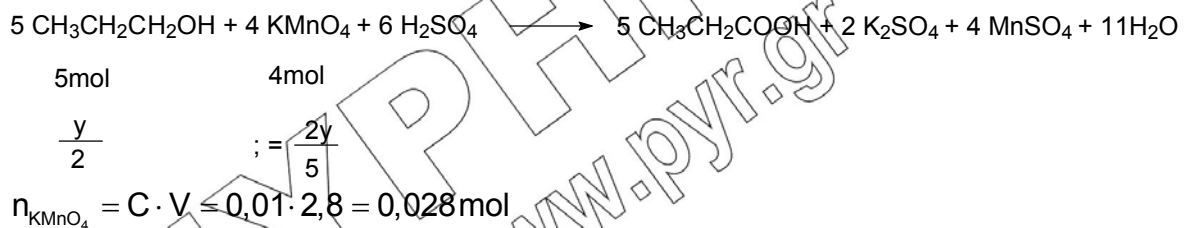
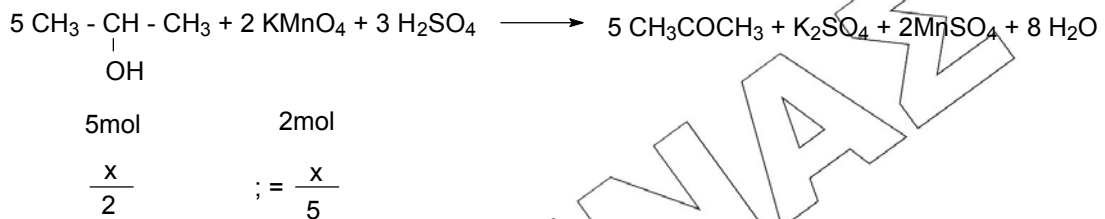
α. Οι εξισώσεις των αντιδράσεων είναι:

β. Έστω ότι x mol προπενίου αντιδρούν προς 2-προπανόλη και y mol προς 1-προπανόλη

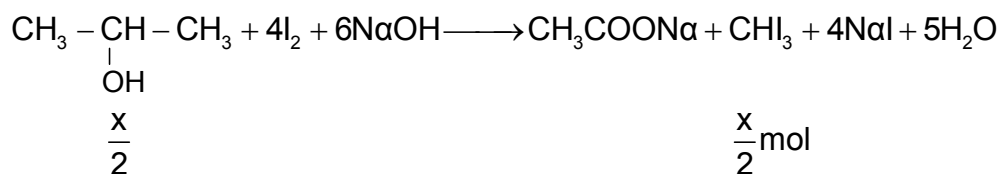
1^ο μέρος $\left(\frac{x}{2}, \frac{y}{2} \text{ mol αντίστοιχα}\right)$

Άρα $\frac{x}{5} + \frac{2y}{5} = 0,028 \Rightarrow x + 2y = 0,14 \quad (1)$

2^ο μέρος $\left(\frac{x}{2}, \frac{y}{2} \text{ mol αντίστοιχα}\right)$

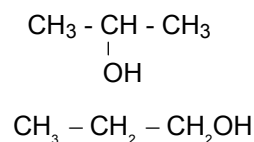
Αλογονοφορμική αντίδραση δίνει μόνο η $\text{CH}_3 - \underset{\text{OH}}{\text{CH}} - \text{CH}_3$ ως δευτεροταγής μεθυλο - αλκοόλη

$n_{\text{CHI}_3} = \frac{m}{M_r} = \frac{19,7}{394} = 0,05$

Άρα $\frac{x}{2} = 0,05 \Rightarrow x = 0,1 \text{ mol} \quad (2)$

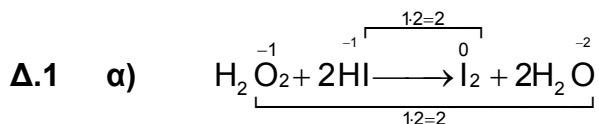
Από (1) και (2) $\Rightarrow y = 0,02 \text{ mol}$

γ. Από τα 0,15 mol προπενίου, αντέδρασαν $x + y = 0,12 \text{ mol}$
 $\frac{100}{100} ; = 80 \%$

Άρα το 80% της αρχικής ποσότητας του προπενίου μετατράπηκε σε αλκοόλες.

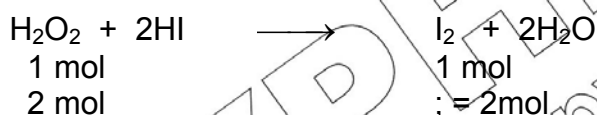
ΘΕΜΑ Δ

β) οξειδωτικό σώμα το H_2O_2 , στο οποίο το O ανάγεται από -1 σε -2
 Αναγωγικό σώμα το HI στο οποίο το I οξειδώνεται από -1 σε 0

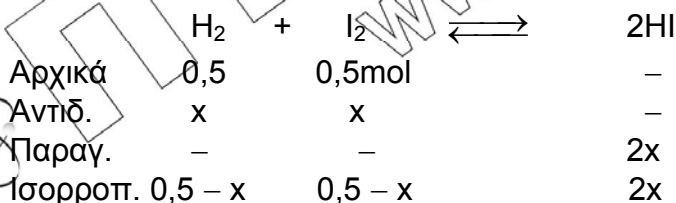
γ) Στα 100mL διαλύματος περιέχονται 17g H_2O_2
 $\frac{400}{400} ; = 68\text{g}$

$$n_{\text{H}_2\text{O}_2} = \frac{m}{M_r} = \frac{68}{34} = 2 \text{ mol}$$

Άρα παράχθηκαν 2 mol I_2

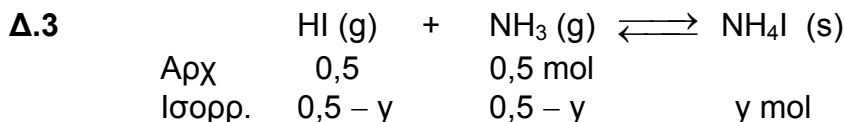
Δ.2

$$K_c = 64 \Rightarrow \frac{\left(\frac{2x}{V}\right)^2}{\frac{0,5-x}{V} \cdot \frac{0,5-x}{V}} = 64 \Rightarrow \left(\frac{2x}{0,5-x}\right)^2 = 64 \Rightarrow$$

$$\frac{2x}{0,5-x} = 8 \Rightarrow 2x = 4 - 8x \Rightarrow x = 0,4 \text{ mol}$$

Άρα στην ισορροπία $n_{\text{H}_2} = n_{\text{I}_2} = 0,5 - x = 0,1 \text{ mol}$
 $n_{\text{HI}} = 2x = 0,8 \text{ mol}$

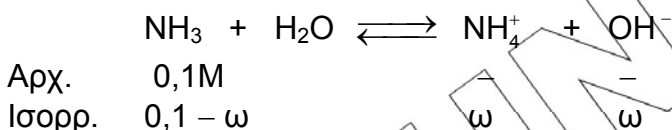
α) Η θέση ισορροπίας παραμένει ίδια

β) Αιτιολόγηση

Το NH_4I είναι στερεό. Άρα δεν μετέχει στη Χ.Ι. Η απομάκρυνση μέρους αυτού δεν επηρεάζει τις συγκεντρώσεις των υπολοίπων δύο.

Άλλωστε $K_C = \frac{1}{[\text{HI}] \cdot [\text{NH}_3]}$ που είναι σταθερή και εξαρτάται μόνο από τη θερμοκρασία. Οι συγκεντρώσεις αυτές λοιπόν, μένουν σταθερές.

Δ.4 Υπολογίζουμε πρώτα την K_b της NH_3
Στο διάλυμα Y_3

$K_b = \frac{\omega^2}{0,1 - \omega} \xrightarrow{\omega \ll 0,1} K_b = \frac{\omega^2}{0,1}$ και αφού $\text{pH} = 11 \Rightarrow \text{pOH} = 3 \Rightarrow [\text{OH}^-] = \omega = 10^{-3}$, έχουμε

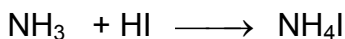
$K_b = \frac{(10^{-3})^2}{0,1} = 10^{-5} \text{ M}$

Έστω n τα mol του HI που πρέπει να προστεθούν στο διάλυμα της NH_3 . Η προσθήκη του HI **μειώνει** το pH και γίνεται 9.

$n_{\text{NH}_3} = C \cdot V = 0,1 \cdot 0,1 = 0,01 \text{ mol}$

Η αντίδραση εξουδετέρωσης έχει την εξίσωση:

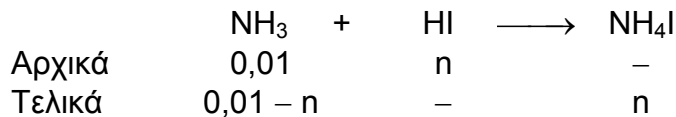
Διερεύνηση:

i) αν $n_{\text{NH}_3} = n_{\text{HI}} = 0,01$ (πλήρης εξουδετέρωση)

Τότε στο ισοδύναμο σημείο θα υπήρχε μόνο το άλας NH_4I , από τα ιόντα του οποίου αντιδρά με H_2O μόνο το NH_4^+ (οξύ). Θα έδινε λοιπόν διάλυμα με $\text{pH} < 7$, άτοπο

ii) αν $n_{\text{NH}_3} < n_{\text{HI}}$ (περίσσεια HI). Τότε θα προέκυπτε διάλυμα ακόμα πιο όξινο σε σχέση με πριν, άτοπο.

iii) Άρα $n_{\text{NH}_3} > n_{\text{HI}}$, δηλαδή αντιδρά όλο το HI με ένα μέρος της NH_3 και σχηματίζεται ρυθμιστικό διάλυμα $\text{NH}_3 - \text{NH}_4\text{I}$, σύμφωνα με την εξίσωση:

Έτσι στο ρυθμιστικό διάλυμα που σχηματίζεται, όγκου επίσης 100mL, οι συγκεντρώσεις των ουσιών είναι:

Για την NH_3 : $C_\beta = \frac{0,01-n}{0,1} \text{M}$

Για το NH_4I : $C_{\text{οξ}} = \frac{n}{0,1} \text{M}$

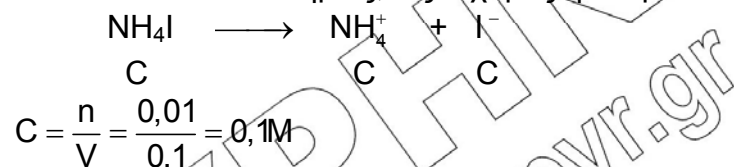
Από την εξίσωση Henderson των ρυθμιστικών διαλυμάτων και με δεδομένο ότι $\text{pH} = 9 \Rightarrow \text{pOH} = 5 \Rightarrow [\text{OH}^-] = 10^{-5} \text{M}$ έχουμε:

$$[\text{OH}^-] = K_b \cdot \frac{C_\beta}{C_{\text{οξ}}} \Rightarrow 10^{-5} = 10^{-5} \cdot \frac{C_\beta}{C_{\text{οξ}}} \Rightarrow C_\beta = C_{\text{οξ}} \Rightarrow$$

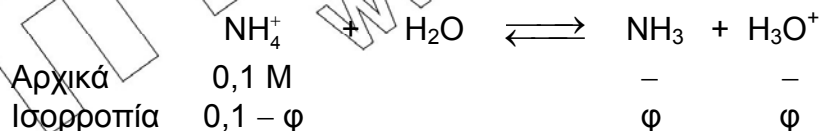
$$0,01 - n = n \Rightarrow n = 0,005 \text{ mol HI θα προστεθούν}$$

Δ.5

α) Το NH_4I διίσταται πλήρως, ως ισχυρός ηλεκτρολύτης

Με H_2O αντιδρά μόνο το NH_4^+ , που είναι το συζυγές οξύ της ασθενούς βάσης NH_3

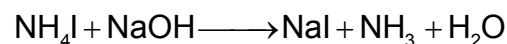
$$K_a = \frac{K_w}{K_b} = \frac{\varphi^2}{0,1 - \varphi} \xrightarrow{\varphi \ll 0,1} \varphi = [\text{H}_3\text{O}^+] = \sqrt{10^{-9} \cdot 0,1} = 10^{-5}$$

Οπότε $\text{pH} = -\log 10^{-5} = 5$

β) Έστω n' τα mol του NaOH που θα προστεθούν

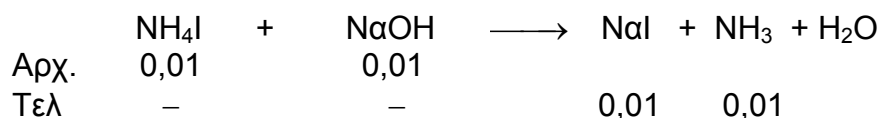
Τα mol του NH_4I είναι 0,01

Η εξίσωση της αντίδρασής τους είναι:

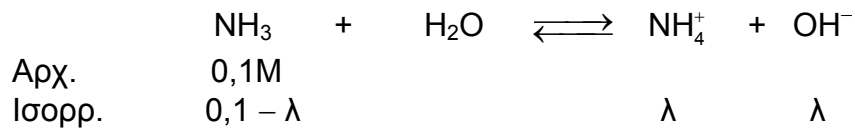

Διερεύνηση

i) αν $n' = 0,01$ (πλήρης αντίδραση)

$$C_{\text{NH}_3} = \frac{0,01}{0,1} = 0,1\text{M}$$

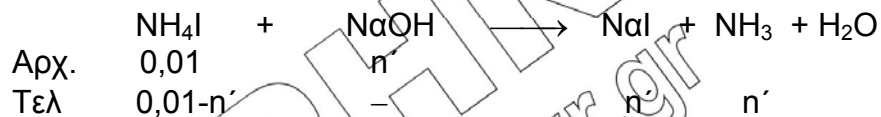
$$K_b = \frac{\lambda^2}{0,1 - \lambda} \xrightarrow{\lambda \ll 0,1} \lambda = [\text{OH}^-] = \sqrt{K_b \cdot 0,1} = 10^{-3}$$

$$\Rightarrow \text{pOH} = 3 \Rightarrow \text{pH} = 11, \text{ \acute{a}\tau\omicron\text{p}\omicron}$$

ii) Αν $n' > 0,01$ (περίσσεια NaOH)

Τότε θα σχηματιζόταν διάλυμα ακόμα πιο βασικό, \acute{a}\tau\omicron\text{p}\omicron

iii) Άρα $n' < 0,01$, δηλαδή αντιδρά \acute{o}\lambda\omicron\text{ } \text{NaOH} \text{ και σχηματίζεται ρυθμιστικό διάλυμα}

$$[\text{NH}_3] = C_\beta = \frac{n'}{0,1} \qquad [\text{NH}_4^+] = C_{\text{ox}} = \frac{0,01 - n'}{0,1}$$

$$\text{Από Henderson: } [\text{OH}^-] = K_b \frac{C_\beta}{C_{\text{ox}}} \xrightarrow[\text{pOH}=5]{\text{pH}=9} 10^{-5} = 10^{-5} \frac{C_\beta}{C_{\text{ox}}} \Rightarrow$$

$$C_\beta = C_{\text{ox}} \Rightarrow n' = 0,01 - n' \Rightarrow n' = 0,005 \text{ mol}$$

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΤΣΙΚΛΙΔΗΣ**